

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MICHAL BOBEK IŠVADA,
pateikta 2019 m. balandžio 30 d.¹

Byla C-556/17

Alekszij Torubarov
prieš
Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal

(*Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Pėcho administracinių ir darbo bylų teismas, Vengrija)
pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija – Tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendra tvarka – Teisminė administracinių sprendimų dėl tarptautinės apsaugos prašymo peržiūra – Teisė į veiksmingą teisių gynimą – Nacionalinio teismo jurisdikcija, apimanti tik įgaliojimus panaikinti“

I. Įvadas

1. Stalo tenisas (jo komercinis pavadinimas – „pingpongas“) yra populiari sporto šaka, kuri, kaip manoma, atsirado XIX a. arba XX a. pradžioje Anglijoje. „[Žaidimo] tikslas – smūgiuoti kamuoliuką taip, kad jis perskrietų per tinklą ir atšoktų priešininko stalo pusėje taip, kad šis negalėtų jo pasiekti arba tinkamai atmušti“. Be šios pagrindinės apibrėžties, enciklopedijoje *Britannica* pateikiamas įdomus istorinis faktas: „pirmasis pasaulio čempionatas buvo surengtas Londone 1926 m. ir nuo to laiko iki 1939 m. šioje sporto šakoje dominavo žaidėjai iš Vidurio Europos, o vyrų komandines varžybas devynis kartus laimėjo Vengrija, du kartus – Čekoslovakija“².

2. Deja, yra ir kita šio žaidimo atmaina, kuri paprastai nėra tokia maloni. Čekijoje, bet gal ne tik joje, vartojamas žargonas „teisminis“ arba „procesinis pingpongas“ reiškia nepageidaujamą situaciją, kai byla teismų sistemoje „mėtoma“ iš vieno teismo į kitą arba – administracinės teisenos atveju – iš teismo į administracinę instituciją, ir atvirkščiai.

3. Remiantis šia byla ir joje narpliojamais klausimais, būtų galima patvirtinti hipotezę, kad, deja, žaidimo teisinės atmainos populiarumas Vidurio Europoje dar neaprašytas istorijos knygose ir enciklopedijose.

4. 2015 m. Vengrijos teisės aktų leidėjas teismų kompetenciją, susijusią su administracinių sprendimų dėl prieglobsčio peržiūra, pakeitė taip, kad teismams, vietoj galimybės tiesiogiai *pakeisti* sprendimą, suteikti įgaliojimai tiesiog *panaikinti* sprendimą ir grąžinti jį nagrinėti žemesnei instancijai. Todėl nacionaliniai teismai, nustatę, kad tokie sprendimai yra neteisėti, negali jų pakeisti. Jie tiesiog gali panaikinti sprendimą ir grąžinti bylą administracinei institucijai, kad ši priimtų naują sprendimą.

¹ Originalo kalba: anglų.

² Įrašas „stalo tenisas“, *Britannica Academic*, enciklopedija „Britannica“, 2018 m. rugpjūčio 21 d., <https://academic.eb.com/levels/collegiate/article/table-tennis/70842> (pastarąjį kartą žiūrėta 2019 m. sausio 15 d.).

5. A. Torubarov (toliau – pareiškėjas) 2013 m. Vengrijoje pateikė tarptautinės apsaugos prašymą. Administracinė institucija jo prašymą atmetė du kartus. Abu šiuos sprendimus, kuriais prašymas buvo atmestas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas panaikino du kartus dėl skirtingų priežasčių. Paskui administracinė institucija tą prašymą atmetė trečią kartą ir tai, matyt, padarė, nepaisydama teismo gairių, kurias prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nustatė antrajame sprendime, kuriuo panaikintas antrasis administracinis sprendimas.

6. Dabar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausimą sprendžia trečią kartą. Susidūręs su problema, kai administracinė institucija nenorėjo laikytis teismo sprendimo, šis teismas siekia išsiaiškinti, ar jis įgaliojimus pakeisti nagrinėjamą administracinį sprendimą gali kildinti iš ES teisės, konkrečiai – iš Direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (toliau – Direktyva 2013/32)³, siejamos su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsniu.

7. Taip, gali.

II. Teisinis pagrindas

A. ES teisė

8. Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 1 dalies a punkte ir 3 dalyje nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad prašytojai turėtų teisę į veiksmingą teisių gynimo priemonę, kuria galėtų naudotis teisme, kad galėtų apskųsti:

a) sprendimą, priimtą dėl tarptautinės apsaugos prašymo, įskaitant sprendimą:

i) laikyti prašymą nepagrįstu, kad būtų suteiktas pabėgėlio statusas ir (arba) papildomos apsaugos statusas;

<...>

3. Kad būtų laikomasi 1 dalies, valstybės narės užtikrina, jog taikant veiksmingą teisių gynimo priemonę būtų numatytas išsamus ir *ex nunc* faktinis ir teisinis tarptautinės apsaugos poreikių nagrinėjimas, įskaitant, atitinkamais atvejais, nagrinėjimą pagal Direktyvą 2011/95/ES⁴, bent vykdant apeliacines procedūras pirmosios instancijos teisme.“

9. Direktyvos 2013/32 52 straipsnyje įtvirtintos šios pereinamojo laikotarpio nuostatos:

„Valstybės narės taiko 51 straipsnio 1 dalyje nurodytus įstatymus ir kitus teisės aktus tarptautinės apsaugos prašymams, pateiktiems po 2015 m. liepos 20 d., ir tarptautinės apsaugos panaikinimo procedūroms, pradėtoms po 2015 m. liepos 20 d. arba anksčiau. Anksčiau nei 2015 m. liepos 20 d. pateikti prašymai ir iki tos dienos pradėtos pabėgėlio statuso panaikinimo procedūros reglamentuojamos įstatymais ir kitais teisės aktais, priimtais pagal Direktyvą 2005/85/EB⁵.

<...>“

3 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (OL L 180, 2013, p. 60).

4 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9).

5 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyva, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse (OL L 326, 2005, p. 13)

10. Direktyvos 2013/32 „51 straipsnio 1 dalyje nurodyt[i] įstatym[ai] ir kit[i] teisės akt[ai]“ apima priemonės, susijusias su tos pačios direktyvos 46 straipsnio įgyvendinimu.

B. Vengrijos teisė

11. 2007. évi LXXX. törvény a menedékgöröl (2007 m. Įstatymas Nr. LXXX dėl prieglobsčio teisės) (toliau – Prieglobsčio įstatymas) 46 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta:

„Per prieglobsčio procedūrą, kurią vykdo prieglobsčio institucija:

a) negalima paduoti jokio skundo ir neleidžiama prašyti atnaujinti bylą.“

12. Prieglobsčio įstatymo 68 straipsnio 5 ir 6 dalyse nustatyta:

„(5) Teismas negali pakeisti pabėgėlių institucijos priimto sprendimo. Teismas bet kuri administracinį sprendimą panaikina, jei nustato, kad jis neteisėtas, išskyrus bet koki procesinės taisyklės pažeidimą, kuris neturi poveikio bylos esmei, ir prireikus įpareigoja prieglobsčio instituciją atlikti naują procedūrą.

(6) Sprendimas, kurį teismas priima baigęs nagrinėti bylą, yra galutinis ir jo negalima apskųsti.“

13. 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (1952 m. Įstatymas Nr. III, kuriuo patvirtinamas Civilinio proceso kodeksas) (toliau – CPK) 339 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Išskyrus atvejus, kai nustatyta kitaip, teismas panaikina bet kuri administracinį sprendimą, jei nustato, kad jis neteisėtas, išskyrus bet koki procesinės taisyklės pažeidimą, kuris neturi poveikio bylos esmei, ir prireikus įpareigoja [administracinę instituciją] iš naujo vykdyti procedūrą.“

14. 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (2004 m. Įstatymas Nr. CXL dėl administraciniams paslaugoms ir procedūroms taikomų bendrųjų nuostatų) (toliau – Įstatymas dėl administracinių paslaugų ir procedūrų) 109 straipsnio 4 dalyje nustatyta:

„Institucija yra saistoma teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti administracines bylas, priimto sprendimo rezoliucinės dalies ir motyvų ir atitinkamai veikia iš naujo nagrinėdama bylą bei priimdama naują sprendimą.“

15. Įstatymo dėl administracinių paslaugų ir procedūrų 121 straipsnio 1 dalies f punkte nustatyta:

„Byloje, kuriai taikomos šio skyriaus nuostatos, sprendimas panaikinamas, jeigu:

<...>

f) sprendimo turinys prieštarauja 109 straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatoms.“

III. Faktinės aplinkybės, nacionalinė byla ir prejudicinis klausimas

16. Pareiškėjas yra Rusijos verslininkas. Jis priklausė Rusijos opozicinei partijai „Teisingas reikalas“. Jis taip pat buvo pilietinės visuomenės organizacijos „Rusijos verslo asociacija“, kuri remia Rusijos verslininkus, narys.

17. Nuo 2008 m. jam Rusijoje iškeltos kelios baudžiamosios bylos. Jis išvyko į Austriją, o vėliau į Čekiją. 2013 m. gegužės 2 d. Čekija jį perdavė Rusijai pagal tarptautinį arešto orderį. Grįžusiam į Rusiją pareiškėjui buvo pateikti kaltinimai, tačiau paskui jis buvo paleistas.

18. 2013 m. gruodžio 9 d. pareiškėjas kirto Vengrijos sieną. Tą pačią dieną jį sulaikė Vengrijos pasienio policija ir jis paprašė suteikti tarptautinę apsaugą.

19. 2014 m. rugpjūčio 15 d. priimtame sprendime Vengrijos prieglobsčio institucija *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal* (Imigracijos ir prieglobsčio tarnyba) (toliau – atsakovė) atmetė prašymą (*pirmasis administracinis sprendimas*). Atsakovės manymu, nei iš pareiškėjo pareiškimų, nei iš informacijos apie kilmės šalį nebuvo galima daryti pagrįstos išvados, kad jam grėsė realus persekiojimo arba didelės žalos pavojus.

20. Pareiškėjas prašė, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atliktų teisminę pirmojo administracinio sprendimo peržiūrą; šis teismas 2015 m. gegužės 6 d. panaikino atsakovės sprendimą ir įpareigojo ją pradėti naują procedūrą (*pirmasis teismo sprendimas*). Tas teismas pažymėjo, kad pirmasis administracinis sprendimas buvo nenuoseklus, kad atsakovė neištyrė daugybės faktinių aplinkybių ir atliko tik atsitiktinai pasirinktų, kaip ji manė, nustatytų faktinių aplinkybių vertinimą. Teismas įpareigojo atsakovę papildyti savo informacijos apie kilmės šalį tyrimą ir išsamiai įvertinti faktines aplinkybes ir įrodymus vykstant naujai procedūrai.

21. 2016 m. birželio 22 d. priimtu savo antruoju sprendimu atsakovė dar kartą atmetė nagrinėjamą prašymą (*antrasis administracinis sprendimas*). Ji padarė išvadą, kad net jeigu pareiškėjui Rusijoje baudžiamieji kaltinimai buvo pareikšti dėl politinių priežasčių, jam toje šalyje turėtų būti užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą nepriklausomame teisme. Atsakovė taip pat rėmėsi iš *Alkotmányvédelmi Hivatal* (Konstitucijos apsaugos tarnyba, Vengrija) gauta nuomone. Atsakovė nurodė, kad pareiškėjo buvimas Vengrijoje prieštaravo nacionalinio saugumo interesams, nes buvo pagrįstų priežasčių manyti, kad pareiškėjo situacijai taikytina 1951 m. Ženevos konvencijos dėl pabėgėlių statuso⁶ 1 straipsnio F dalies c punkte numatyta išimtis.

22. Pareiškėjas ginčijo antrąjį administracinį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme. Savo antruoju sprendimu, priimtu 2017 m. vasario 25 d., prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas panaikino tą sprendimą (*antrasis teismo sprendimas*). Jis nustatė, kad atsakovės sprendimas buvo neteisėtas dėl dviejų priežasčių: pirma, dėl akivaizdžiai nenuoseklaus informacijos, susijusios su kilmės šalimi, vertinimo ir, antra, dėl to, kad ji rėmėsi Vengrijos Konstitucijos apsaugos tarnybos pateikta nuomone, kurioje buvo konfidencialių duomenų.

23. Dėl pirmosios priežasties prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarė išvadą, jog buvo aiškiai įrodyta, kad pareiškėjas pagrįstai baiminosi dėl politinio persekiojimo. Dėl antrosios priežasties prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad nuomonės vertinimas buvo akivaizdžiai nenuoseklus, nes iš tos nuomonės nebuvo aišku, ar pareiškėjas galėjo dalyvauti užsienio slaptųjų tarnybų veikloje ir taip kenkti Vengrijos nepriklausomybei arba politiniams, ekonominiams, gynybos ar kitiems svarbiems interesams, be to, nebuvo galima patvirtinti, kad tenkinama 1951 m. Ženevos konvencijos dėl pabėgėlių statuso 1 straipsnio F dalies c punkte numatytos išimties taikymo sąlyga.

24. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė atsakovei atlikti naują procedūrą. Savo sprendimo motyvuose jis nurodė, kad pareiškėjo pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas iš principo turėtų būti patenktas.

⁶ 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 t, p. 137, Nr. 2545 (1954)), papildyta 1967 m. spalio 4 d. įsigaliojusi Protokolu dėl pabėgėlių statuso, sudarytu 1967 m. sausio 31 d. Niujorke.

25. Savo 2017 m. gegužės 15 d. sprendimu atsakovė atmetė pareiškėjo prašymą (*trečiasis administracinis sprendimas*). Atsakovė nebesirėmė pirma nurodyta nuomone. Tačiau ji teigė, kad nebuvo įrodyta, jog pareiškėjo politinio persekiojimo baimė yra pagrįsta.

26. Paduodamas skundą dėl trečiojo administracinio sprendimo pareiškėjas prašo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pakeistų tą sprendimą ir suteiktų jam pabėgėlio statusą ar bent jau papildomą apsaugą arba taikytų negražinimo principą. Pareiškėjas papildomai prašo panaikinti trečiąjį administracinį sprendimą. Šiuo klausimu jis teigia, kad pagal antrąjį teismo sprendimą jam turėjo būti suteiktas pabėgėlio statusas, išskyrus tik tą atvejį, jei galėtų išimties taikymo pagrindai. Jo manymu, trečiasis administracinis sprendimas negalioja, nes neatitinka ankstesnio teismo sprendimo.

27. Atsakovė pakartoja poziciją, kurios laikėsi, priimdama trečiąjį administracinį sprendimą.

28. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad atsakovė nesilaikė antrojo teismo sprendimo, kuris yra to sprendimo panaikinimo pagal Įstatymo dėl administracinių paslaugų ir procedūrų 109 straipsnio 3 ir 4 dalis pagrindas. Šis teismas taip pat pažymi, kad pagal atitinkamas nacionalines nuostatas jis neturi kompetencijos tiesiogiai pakeisti administracinį sprendimą ir tiesiogiai patenkinti pareiškėjo pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą. Jis taip pat neturi įgaliojimų priversti prieglobsčio instituciją vadovautis ankstesniu teismo sprendimu, pavyzdžiui, skirdamas jai sankcijas už tai, kad ji to nepadarė. Šis teismas gali tik panaikinti neteisėtą administracinį sprendimą ir įpareigoti prieglobsčio instituciją atlikti naują procedūrą ir priimti naują sprendimą. Tačiau dėl to gali atsirasti nesibaigiantis ir teisiniu požiūriu neapibrėžtas procedūrų ciklas, kuriame atsidurtų prieglobsčio prašytojas.

29. Šiomis aplinkybėmis *Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Pėčo administracinių ir darbo bylų teismas, Vengrija) nutarė sustabdyti bylą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar [Direktyvos 2013/32] 46 straipsnio 3 dalį, siejamą su [Chartijos] 47 straipsniu, reikia aiškinti taip, kad Vengrijos teismai turi teisę keisti prieglobsčio klausimus kompetentingos spręsti valdžios institucijos administracinius sprendimus nesuteikti tarptautinės apsaugos ir patys ją suteikti?“

30. Rašytines pastabas pateikė pareiškėjas, Slovakijos ir Vengrijos vyriausybės ir Europos Komisija. Žodinius argumentus pareiškėjas, Vengrijos vyriausybė ir Komisija pateikė 2019 m. sausio 8 d. surengtame posėdyje.

IV. Vertinimas

31. Šios išvados struktūra yra tokia. Pradėsiu pateikdamas dvi įvadinės pastabas dėl Direktyvos 2013/32 taikymo *ratione temporis* šioje byloje ir šioje išvadoje vartojamų terminų (A). Paskui išdėstysiu reikalavimus, kurie kyla iš pareigos užtikrinti veiksmingą teisminę teisių gynimą, kaip nustatyta direktyvos 46 straipsnio 3 dalyje, taip pat Chartijos 47 straipsnyje ir apskritai ES teisėje (B). Tuomet, atsižvelgdamas į šiuos reikalavimus, įvertinsiu, kaip veikia administracinių sprendimų, priimtų Vengrijoje nagrinėjamose tarptautinės apsaugos bylose, teisminė peržiūra (C). Galiausiai neišvengiamai prieisiu prie išvados, kad tokia teisminės peržiūros sistema veikia netinkamai, visų pirma atsižvelgiant į veiksmingą teisminę apsaugą, o baigdamas išvadą pateiksiu pasiūlymus, kokia teisių gynimo priemonė turi būti taikoma pagrindinėje byloje susiklosčiusiomis aplinkybėmis (D).

A. Preliminarios pastabos

1. Laikinas taikymas

32. Pareiškėjas savo prašymą pateikė *iki* 2015 m. liepos 20 d. Direktyvos 2013/32 52 straipsnyje nustatyta, kad, remiantis ta data, iš esmės išsprendžiamas pagal šią direktyvą priimtų įstatymų, taisyklių ir administracinių nuostatų taikymo klausimas. Pagal tą pačią nuostatą ta direktyva vis tiek gali būti taikoma taip pat *iki* 2015 m. liepos 20 d. pateiktiems tarptautinės apsaugos prašymams (o tai yra svarbu šioje byloje).

33. Teisingumo Teismui paprašius, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patvirtino, kad Vengrijoje Direktyva 2013/32 taip pat taikoma iki 2015 m. liepos 20 d. pateiktiems tarptautinės apsaugos prašymams. Atitinkamas įvykis, į kurį atsižvelgiant nustatomas Direktyvos 2013/32 taikymas pagal nacionalinę teisę, atrodo, yra nagrinėjamo administracinio arba teismo sprendimo priėmimo data.

34. Šioje byloje nagrinėjamas (trečiasis) administracinis sprendimas buvo priimtas 2017 m. gegužės 15 d. Todėl toliau išvadoje remsiuosi prielaida, kad Direktyva 2013/32 taikoma *ratione temporis* ginčui pagrindinėje byloje.

2. Terminija

35. Šioje išvadoje aptarsiu dviejų rūšių administracinių institucijų sprendimų peržiūrą, t. y. pakeitimą ir kasaciją. Šiuo klausimu skiriamasis aspektas yra susijęs su nacionalinių teismų įgaliojimais savo sprendimais iš esmės pakeisti administracinius sprendimus (arba jų nepakeisti).

36. *Pakeitimas* (kai administracinį sprendimą pakeičia teismas), kaip suprantu, reiškia situaciją, kurioje dalis arba visas administracinės institucijos priimtas sprendimas (jo rezoliucinė dalis) yra panaikinama ir iš karto pakeičiama teismo sprendimu. Todėl, jeigu teismas, peržiūrėdamas sprendimą, mano galintis išspręsti bylą iš esmės, jis priima (dalinį) sprendimą dėl pačios esmės, negrąžindamas bylos administracinei institucijai. Tokiu atveju teismo sprendimas pakeičia administracinį sprendimą (atitinkamą jo dalį arba visą sprendimą).

37. *Kasacija* (kai teismas administracinį sprendimą nagrinėja kasacine tvarka), kaip suprantu, reiškia institucinę sąrangą, kurioje veikiantis nacionalinis teismas savo sprendimu negali tiesiogiai pakeisti jokios administracinio sprendimo dalies. Jis gali tik panaikinti visą administracinį sprendimą arba jo dalį ir grąžinti jį administracinei institucijai, kad ši atliktų naują vertinimą.

B. Veiksminga teisminė apsauga

38. Savo neseniai priimtame Sprendime *Alheto*⁷ Teisingumo Teismas jau turėjo galimybę išaiškinti tam tikrus aspektus, susijusius su veiksmingo teismo teisių gynimo reikalavimu pagal Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalį, siejamą su Chartijos 47 straipsniu (1). Tačiau šioje byloje yra ir kitų su platesniu konstitucinių ir pagrindinių teisių klausimu susijusių aplinkybių (2).

⁷ 2018 m. liepos 25 d. sprendimas (C-585/16, EU:C:2018:584).

1. Sprendimas „Alheto“

39. Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje „patikslinta teisės į veiksmingą teisių gynimo priemonę, kuria <...> galėtų naudotis tarptautinės apsaugos prašytojai dėl sprendimų, priimtų dėl jų prašymų, apimtis“. Pagal tą nuostatą aiškiai reikalaujama, kad teismas „atliktų išsamų ir *ex nunc* faktinių ir teisinių aplinkybių nagrinėjimą, įskaitant – atitinkamais atvejais – tarptautinės apsaugos poreikių nagrinėjimą“⁸. Kitame sprendime Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo: „[d]arytina išvada, kad nustatant, kas turi būti būdinga Direktyvos 2013/32 46 straipsnyje numatytam skundui, reikia atsižvelgti į Chartijos 47 straipsnį, kuriame patvirtintas veiksmingos teisminės gynybos principas“⁹.

40. Primenu, kad Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa¹⁰ atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 13 straipsnį, o 47 straipsnio antra pastraipa – EŽTK 6 straipsnio 1 dalį¹¹. Atsižvelgiant į Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje nustatytą ryšį, šių Chartijos nuostatų reikšmė ir taikymo sritis turėtų būti tokia pat kaip ir minėtų EŽTK nuostatų reikšmė ir taikymo sritis (arba platesnė).

41. Sprendime *Alheto* atkreiptas ypatingas dėmesys į tris esminius aspektus.

42. Pirma, kaip tame sprendime atsakydamas į šeštąjį klausimą nurodė Teisingumo Teismas, Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje, siejamoje su Chartijos 47 straipsniu, *ex ante* nenustatyta teisminės peržiūros rūšis, kurią turi nustatyti valstybė narė, įgyvendindama tą straipsnį. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalis yra susijusi su „skundo „nagrinėjim[u]“ ir j[oje] nereglamentuojami galimo sprendimo, dėl kurio šis skundas pateiktas, panaikinimo padariniai“¹². Vadinasi, jeigu nėra jokių suderinimo priemonių, valstybės narės gali laisvai nustatyti peržiūros tvarką, remdamosi pakeitimo arba kasacijos loginiu pagrindu.

43. Antra, tai nurodydamas, Teisingumo Teismas vis dėlto kartu pateikė svarbias sąlygas. Teisingumo Teismas taip pat pridūrė, kad, „remiantis jos tikslu užtikrinti kuo skubesnį <...> prašymų nagrinėjimą, [Direktyvos 2013/32] 46 straipsnio 3 dalies veiksmingo poveikio užtikrinimo pareiga ir Chartijos 47 straipsniu pagrįstu poreikiu užtikrinti veiksmingą teisinę gynybą, darytina išvada, kad kiekviena valstybė narė, kuriai ši direktyva privaloma, turi pritaikyti nacionalinę teisę taip, kad, panaikinus pirminį sprendimą ir grąžinus bylą nagrinėti direktyvos 2 straipsnio f punkte nurodytai kvaziteisminei ar administracinei institucijai, naujas sprendimas būtų priimtas per trumpą laiką ir atitiktų teismo sprendime dėl panaikinimo nurodytą vertinimą“¹³.

44. Taigi Teisingumo Teismo atsakymo prasmė yra tokia: nors Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje nenustatyta jokios pareigos, pagal kurią valstybės narės būtų įpareigosios tą nuostatą perkelti į nacionalinę teisę ir suteikti nacionaliniams teismams įgaliojimus patiems priimti sprendimą dėl prašymo esmės, siekiant išsaugoti tos nuostatos bet kokią praktinį poveikį, teismui reikalinga suteikti įgaliojimus pateikti privalomas gaires, kurių administracinė institucija turi paisyti ir jas įgyvendinti¹⁴.

8 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 105 ir 106 punktai).

9 2018 m. spalio 18 d. Sprendimas *E. G.* (C-662/17, EU:C:2018:847, 47 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

10 Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta: „Kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynimą teisme šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis“.

11 Tuo pat metu su Chartija susijusiuose išaiškinimuose aiškiai nustatyta, kad pagal Chartijos 47 straipsnio pirmą pastraipą suteikiama apsauga yra platesnė, nei numatytoji EŽTK 13 straipsnyje, nes minėtoje Chartijos nuostatoje garantuojama teisė į veiksmingą teisių gynimą teisme. Be to, palyginti su EŽTK 6 straipsnio 1 dalimi, Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje nustatyta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą neapsiriboja su civilinėje teisėje nustatytais teisėmis ir pareigomis susijusiais ginčais arba baudžiamaisiais kaltinimais. Žr. Su Pagrindinių teisių chartija susijusius išaiškinimus (OL C 303, 2007, p. 17).

12 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 145 punktas).

13 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 148 punktas).

14 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą, pateiktą byloje *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:327, 71 punktas).

45. Trečia, šis reikalavimas turi būti aiškinamas atsižvelgiant į Teisingumo Teismo atsakymą į toje pačioje byloje pateiktą trečiąją klausimą, kuriame išdėstyta, ką reiškia išsamus ir *ex nunc* teisminis nagrinėjimas pagal Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalį¹⁵. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pareiškė, kad sąvoka *ex nunc* reiškia teismo pareigą „atlikti vertinimą, kuriame <...> būtų atsižvelgta į naujas aplinkybes, susiklosčiusias priėmus sprendimą, dėl kurio vėliau paduotas skundas“¹⁶.

46. Iš būdvardžio „išsami“ aiškiai matyti, kad teismo vaidmuo yra ne tik patikrinti, „ar laikytasi taikytinų teisės normų, bet ir nustat[yti] ir vertin[ti] faktin[e]s aplinkyb[e]s“¹⁷. Šiuo aspektu išsamaus nagrinėjimo reikalavimas reiškia, kad teismas turi įvertinti „tiek aplinkybes, į kurias sprendžiančioji institucija atsižvelgė ar būtų galėjusi atsižvelgti, tiek į aplinkybes, kurios susiklostė šiai institucijai priėmus sprendimą“¹⁸.

47. Taigi apibendrinamas manau, *pirma*, kad Direktyvoje 2013/32 nenustatyta konkretaus būdo, kaip reikėtų įgyvendinti jos 46 straipsnio 3 dalį. Šį būdą pasirenka valstybės narės, atsižvelgdamos į savo teismines ir administracines tradicijas ir praktiką. Jos galėtų nuspręsti, kad sprendimus galima pakeisti, jos gali pasirinkti kasaciją arba net, žinoma, įvairius šių dviejų rūšių derinius. *Antra*, abiem atvejais svarbu, kad tokia peržiūra būtų išsami; tai reiškia, kad galima įvertinti teisės ir fakto klausimus. *Trečia*, jeigu valstybės narės pasirenka kasaciją, jos turi garantuoti, kad administracinė institucija greitai įgyvendintų ta forma atliktos teisminės peržiūros rezultatą tais atvejais, kai ji priima naują sprendimą po to, kai ankstesnį jos sprendimą panaikino teismas.

2. Platesnis (konstitucinis) kontekstas

48. Teisingumo Teismo sprendime *Alheto* pateikti išaiškinimai, atsižvelgiant į konkrečią tarptautinės apsaugos sritį, reiškia bendresnio pobūdžio principus, susijusius su veiksmingo teismo teisių gynimo reikalavimu, kuris dabar nustatytas Chartijos 47 straipsnyje ir į kurią pateikiama nuoroda ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje¹⁹.

49. Veiksminga teisminė peržiūra yra teisinės valstybės pamatas, ant kurio, kaip ne kartą savo sprendimuose, pradedant Sprendimu *Les Verts*, priminė Teisingumo Teismas, yra pastatyta Europos Sąjunga²⁰. Teisinė valstybė yra viena iš pagrindinių Europos Sąjungos vertybių, išreikštų ESS 2 straipsnyje ir „yra bendr[a] valstybėms narėms visuomenėje, kurioje, be kita ko, vyrauja teisingumas“²¹.

15 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 102–118 punktai).

16 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 111 punktas). Dėl tų pačių aplinkybių, konkrečiau – dėl būtinybės peržiūrą atliekančiam teismui surengti posėdį, žr. 2017 m. liepos 26 d. Sprendimą *Sacko* (C-348/16, EU:C:2017:591, 42–48 punktai).

17 Generalinio advokato P. Mengozzi išvada, pateikta byloje *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:327, 68 punktas).

18 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 113 punktas).

19 2017 m. kovo 28 d. Sprendimas *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 73 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2018 m. vasario 27 d. Sprendimas *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

20 1986 m. balandžio 23 d. Sprendimas *Les Verts / Parlamentas* (294/83, EU:C:1986:166, 23 punktas) ir 2002 m. liepos 25 d. Sprendimas *Unión de Pequeños Agricultores / Taryba* (C-50/00 P, EU:C:2002:462, 38 ir 39 punktai). Žr. neseniai priimtą 2013 m. spalio 3 d. Sprendimą *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (C-583/11 P, EU:C:2013:625, 91 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

21 2018 m. vasario 27 d. Sprendimas *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 30 punktas). Taip pat žr. 2017 m. kovo 28 d. Sprendimą *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 72 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

50. Esminis ir nepakeičiamas (nacionalinio) teismo vaidmuo yra užtikrinti, kad būtų laikomasi įstatymų ir kad būtų apsaugotos asmens teisės. Tą vaidmenį, *inter alia*, prisiima teismai, vykdydami viešojo administravimo institucijų kontrolę. Žinoma, ne tik įmanoma, bet ir pageidaujama, kad ta apsauga būtų suteikta jau viešojo administravimo lygmeniu. Tačiau ta galimybė jokių būdu nepanaikina nei privačių asmenų teisės prašyti atlikti teisminę viešojo administravimo institucijų veiksmų peržiūrą, nei administracinių teismų vaidmens²².

51. To vaidmens taip pat turi būti paisoma tais atvejais, kai ES teisė taikoma nacionaliniu lygmeniu. Kai nacionaliniai teismai, atsižvelgiant į ES teisės taikymo sritį²³, veikia kaip ES teisę taikantys teismai, jie paprastai turi tą pačią neatskiriamą pareigą užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės aktų ir kad nacionaliniu lygmeniu būtų užtikrinama pagal ES teisę privatiems asmenims suteikiamų teisių apsauga. Teismų vaidmuo, atsižvelgiant į konstitucinį valdžių padalijimo principą bet kurioje valstybėje narėje, yra esminis, siekiant veiksmingai taikyti ES teisę²⁴.

52. Žinoma, atsižvelgiant į kompetencijos pasidalijimą Sąjungoje, bet kokie tokie sprendimai turi būti susiję su ES teisės valstybėse narėse įgyvendinimo atvejais (kaip nustatyta Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje) ir (arba) veikimu „Sąjungos teisei priklausančiose srityse“ (kaip nurodyta ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje).

53. Nors tai, savaime suprantama, yra tiesa, manau, kad šiuo klausimu naudinga atskirti dviejų rūšių situacijas: viena vertus, su teisių gynimo priemone arba procesu susijusius konkrečius klausimus (įskaitant argumentus ir aplinkybes, susijusias su atskiru teismų veikimo arba sąrangos aspektu), ir, antra vertus, horizontaliuosius arba kompleksinius klausimus (apimančius kiekvieną nacionalinės teisminės funkcijos aspektą). Nors siekiant aptarti pirmąją rūšį, pavyzdžiui, kaip galėtų būti aiškinama tiksliai Direktyvos 2013/32 46 straipsnyje nustatytų teisminių teisių gynimo priemonių tarptautinės apsaugos bylose forma ir apimtis, būtina nustatyti, ar bylai iš tikrųjų taikoma ES teisė, bet kuri tokia diskusija turi ribotą reikšmę, kalbant apie antrosios rūšies bylas, kuriose nacionaliniu lygmeniu taikomos priemonės struktūriniu požiūriu iš esmės yra susijusios su visa teismų funkcija, nepaisant to, ar konkreti byla bus, ar nebus nagrinėjama pagal ES teisę.

54. Dėl šių priežasčių visiškai suprantu, kodėl Teisingumo Teismas byloje *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* neskyrė ypatingo dėmesio tiksliai ESS 19 straipsnio 1 dalies ir (arba) Chartijos 51 straipsnio 1 dalies taikymo srities atskyrimui²⁵. Mano manymu, loginis pagrindas, susijęs su tuo, kodėl ES teisėje aiškiai aptariami nacionalinės teismų funkcijos *kompleksiniai ir struktūriniai pokyčiai*, yra kitoks: bet kokie tokie pakeitimai iš esmės bus vienodai taikomi *visoms* nacionalinių teisėjų vykdomoms *funkcijoms*. Todėl, jeigu sumažinamas nacionalinių teisėjų darbo užmokestis²⁶ arba jie priverčiami anksčiau išeiti į pensiją²⁷, arba, kalbant tik hipotetiškai, jeigu piktnaudžiaujant jiems pradėta drausminė procedūra, arba jiems spaudimą darė dėl politinių priežasčių paskirti jų teismų pirmininkai ar kitos uzurpuotos nacionalinės teisminės institucijos, taip pat, jeigu jų darbui ir funkcijoms įtakos turėjo nors kitos kompleksinės sąlygos, bet koks teiginys, kad visa tai turi reikšmės tik jų kaip „nacionalinių“ teisėjų darbui, o veikdami kaip „ES teisėjai“ jie išliks visiškai nepriklausomi, net nėra argumentas, kurį būtų verta rimtai aptarti.

22 Kaip pažymėjau kitur, įgaliojimai ir pareiga užtikrinti atitiktį įstatymams galiausiai priklauso (nacionaliniam) teismui. Todėl tai, kad tam tikri sprendimų priėmimo nacionaliniu lygmeniu aspektai paliekami administravimo institucijų diskrecijai, nereiškia, kad teismai negali vykdyti jiems būdingos funkcijos, t. y. saugoti asmens teises; žr. mano išvada, pateiktas byloje *Klohn* (C-167/17, EU:C:2018:387, 127–129 punktai) ir *Link Logistik N&N* (C-384/17, EU:C:2018:494, 112 punktas).

23 2013 m. vasario 26 d. Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105).

24 Visų pirma žr. 2018 m. gruodžio 17 d. Nutartį *Komisija / Lenkija* (C-619/18 R, EU:C:2018:1021, 41, 42 ir 65–67 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija); 2018 m. vasario 27 d. Sprendimą *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 42 ir paskesni punktai); 2018 m. kovo 6 d. Sprendimą *Achmea*, (C-284/16, EU:C:2018:158, 35–37 punktai) ir 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)* (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 60 ir paskesni punktai).

25 2018 m. vasario 27 d. sprendimas (C-64/16, EU:C:2018:117, 29 punktas).

26 Kaip ir byloje, kurioje priimtas 2018 m. vasario 27 d. Sprendimas *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117).

27 Nagrinėjamas byloje, kurioje priimta 2018 m. gruodžio 17 d. Nutartis *Komisija / Lenkija* (C-619/18 R, EU:C:2018:1021).

55. Taigi bet kokios tokios kompleksinės, horizontalios priemonės, kurios iš esmės daro poveikį kiekvienam nacionalinių teismų veikimo aspektui, yra ES teisės klausimas. Tai, mano asmenine nuomone, visiškai nesvarbu, ar konkretus procesinis momentas, kuriuo buvo iškelta ta byla, įprasta prasme patenka, ar nepatenka į ES teisės taikymo sritį. Tame kontekste išsamus Chartijos 51 straipsnio 1 dalies tikslios taikymo srities, palyginti su ESS 19 straipsnio 1 dalimi, aptarimas šiek tiek primena diskusijas apie tai, kokios spalvos arbatinuko apdangalus ir kokių pietų indų rinkinį pasirinkti į namus, taip pat karštas diskusijas, ar tas atspalvis visiškai dera su valgomajam jau parinktų užuolaidų spalva, kartu nepaisant fakto, kad stogas yra kiauras, namo durys ir langai išimti, o sienos trūkinėja. Tačiau faktas, kad namo link artėja lietaus debesys, o sienos trūkinėja, struktūriškai visada bus susijęs su bet kuria diskusija dėl teismo rūmų būklės, nepaisant to, ar arbatinuko apdangalo spalvos klausimas pagal bet kurią ES teisės nuostatą galiausiai bus paskelbtas ES teisės dalyku, ar ne.

56. Galiausiai gali būti naudinga prisiminti, kad visos institucinės ir konstitucinės garantijos nėra savitikslių. Jos taip pat nenustatomos teisėjų naudai. Šiomis garantijomis siekiama kito tikslo – užtikrinti veiksmingą pagal ES teisę privatiems asmenims suteikiamų teisių apsaugą nacionaliniu lygmeniu, taigi ir teisinės valstybės esmę²⁸.

57. Šiuo atveju svarbus yra teismo sprendimų vykdymo klausimas, kuris kyla šių konstitucinių principų sandūroje ir yra būtinas veiksmingo ir tinkamo teisminės apsaugos sistemos veikimo, taip pat teisės į veiksmingą teisių gynimą pagal Chartijos 47 straipsnio pirmą pastraipą elementas. Jeigu būtų nepaisoma teisminės peržiūros rezultato, galėtų kilti dvejopo pobūdžio klausimai. Abu jie yra tarpusavyje suderinami. Šie klausimai – tai skirtingi tos pačios problemos aspektai.

58. Pirma, esama *sisteminių ir struktūrinių* su teisine valstybe susijusių problemų. Nors faktiniam teisminės peržiūros atitinkamoje srityje veikimui taikomos konkrečios taisyklės (pavyzdžiui, šioje byloje galioja ES teisėje įtvirtintas jurisdikcijos atlikti *ex nunc* ir išsamų nagrinėjimą reikalavimas²⁹), teismui pareiškus savo poziciją galutiniame sprendime, tuo sprendimu vadovautis ir jį įgyvendinti turi visos šalys, kurioms jis skirtas, įskaitant, žinoma, viešojo administravimo institucijas. Tačiau jeigu viešojo administravimo institucijos nesilaiko galutinio teismo sprendimo ir jeigu jos tai daro ne vieną kartą, tuomet tokia padėtis trukdo tinkamai veikti bet kuriai visuomenei, kuri grindžiama teisinės valstybės ir įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžių padalijimo principais.

59. Antra, žvelgiant iš konkrečios besibylinėjančios šalies ir jos *pagrindinių teisių* apsaugos perspektyvos, tai, kad viešojo administravimo institucijos laikosi teismo sprendimo, yra svarbus teisės kreiptis į teismą aspektas, kaip nustatyta Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje. Ta teisė negali būti siejama tik su „pradiniu“ etapu, kurio pabaigoje priimamas teismo sprendimas, t. y. paprasčiausia galimybe „patekti į teismo pastatą“, iškelti bylą ir leidimu ginti savo poziciją byloje. Tai, savaime suprantama, apima tam tikrus reikalavimus, susijusius su visų pastangų „rezultatu“, t. y. galutinio sprendimo vykdymo etapu.

28 2017 m. kovo 28 d. Sprendimas *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 73 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2018 m. vasario 27 d. Sprendimas *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 36 punktas)

29 Nustatytas Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje.

60. Kaip nurodė Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT), aiškindamas EŽTK 6 straipsnio 1 dalį, „teisė į teismą“, o ją sudaro ir teisė kreiptis į teismą, t. y. teisė civilinę bylą pradėti nagrinėti teisme, <...> būtų iliuzinė, jeigu susitariančiosios valstybės vidaus teisinė sistema leistų nevykdyti galutinio, privalomo teismo sprendimo ir tai būtų nenaudinga vienai šaliai“³⁰. EŽTT toliau dėstė argumentus, teigdamas, kad „[n]eįmanoma įsivaizduoti, kad [EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje] būtų išsamiai aprašytos bylos šalims suteiktos procesinės garantijos <...> negarantuojant teismo sprendimo įvykdymo; jeigu manytume, kad [EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje] kalbama tik apie galimybę kreiptis į teismą ir vesti bylą, ko gero, galėtų susiklostyti padėtis, nesuderinama su teisinės valstybės principu, kurio susitariančiosios valstybės, ratifikuodamos Konvenciją, įsipareigojo laikytis“.

61. Taip EŽTT priėjo prie išvados, kad „[b]et kurio teismo priimto sprendimo vykdymas turi būti laikomas sudedamąja „bylos nagrinėjimo“, kaip jis suprantamas pagal 6 straipsnį, dalimi“³¹. Be to, „šis principas yra dar svarbesnis nagrinėjant administracines bylas, kuriose sprendžiamo ginčo baigtis lemia bylos šalių civilines teises“. Svarbu tai, kad „nereikėtų tikėtis, kad asmuo, iškėlęs valstybei bylą, kurią išnagrinėjus buvo priimtas jam palankus teismo sprendimas, iškels atskirą vykdymo bylą“³².

62. Būtent atsižvelgiant į šiuos bendruosius pagrindus turėtų būti vertinamas šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo keliamas klausimas.

C. Ar šioje byloje teisminė apsauga yra veiksminga?

63. Vertinimas, kurį Teisingumo Teismas atliko Sprendime *Alheto*, buvo bendro pobūdžio ir orientuotas į ateitį. Buvo keliamas klausimas, ar Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje iš anksto nustatytas tam tikras jos įgyvendinimo būdas. Atsakymas į tą klausimą, kaip jau aptarta šios išvados 39–47 punktuose, buvo neigiamas. Sprendimą dėl minėtos nuostatos įgyvendinimo priemonių turi priimti valstybės narės, su sąlyga, kad nustatytos procedūros atitinka tam tikrus minimalius jų veiksmingo taikymo reikalavimus.

64. Priešingai, ši byla yra specifinė, o jos pobūdis – retrospektyvus. Ji iš esmės pradedama ir toliau nagrinėjama nuo to klausimo, į kurį Sprendime *Alheto* nebuvo atsakyta. Šioje byloje valstybė narė jau priėmė sprendimą dėl aptariamo nacionalinio modelio struktūros ir procesinės tvarkos. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar tas konkretus sprendimas dėl nacionalinio proceso, kaip matyti iš pagrindinės bylos, faktiškai yra suderinamas su ankstesniame šios išvados skirsnyje nustatytais reikalavimais.

65. Įprastą analizės, kai nagrinėjami tokie procesiniai arba instituciniai valstybių narių priimti sprendimai, pagrindą sudaro dvilypis lygiavertiškumo ir veiksmingumo reikalavimas, kuris tuo atveju, jeigu nėra ES lygmens suderinimo priemonių, padeda nustatyti numatytosios nacionalinės (procesinės) autonomijos ribas.

30 1997 m. kovo 19 d. EŽTT sprendimas *Hornsby prieš Graikiją* (CE:ECHR:1997:0319JUD001835791, 40 punktas), kuriame prieinama prie išvados, kad buvo pažeista 6 straipsnio 1 dalis dėl to, kad vykdymo institucija nevykdė teismo sprendimo. Nuo to laiko šie svarstymai buvo patvirtinti daugybę kartų. Žr., pvz., 2002 m. gegužės 7 d. EŽTT sprendimą *Burdov prieš Rusiją* (CE:ECHR:2002:0507JUD005949800, 34–37 punktai); 2003 m. kovo 6 d. EŽTT sprendimą *Jasiūnienė prieš Lietuvą* (CE:ECHR:2003:0306JUD004151098, 27–31 punktai); 2005 m. balandžio 7 d. EŽTT sprendimą *Užkurėlienė prieš Lietuvą* (CE:ECHR:2005:0407JUD006298800, 36 punktas), tačiau nustatyta, kad EŽTK 6 straipsnis nebuvo pažeistas dėl tariamo vėlavimo įvykdyti teismo sprendimą; 2005 m. liepos 7 d. EŽTT sprendimą *Malinovskiy prieš Rusiją* (CE:ECHR:2005:0707JUD004130202, 34–39 punktai); 2006 m. spalio 31 d. EŽTT sprendimą *Jeličić prieš Bosniją ir Hercegoviną* (CE:ECHR:2006:1031JUD004118302, 38–45 punktai); 2009 m. spalio 15 d. EŽTT sprendimą *Yuriy Nikolayevich Ivanov prieš Ukrainą* (CE:ECHR:2009:1015JUD004045004, 51–57 punktai) ir 2012 m. birželio 19 d. EŽTT sprendimą *Murtić ir Čerimović prieš Bosniją ir Hercegoviną* (CE:ECHR:2012:0619JUD000649509, 27–30 punktai).

31 1997 m. kovo 19 d. EŽTT sprendimas *Hornsby prieš Graikiją* (CE:ECHR:1997:0319JUD001835791, 40 punktas).

32 2018 m. sausio 11 d. EŽTT sprendimas *Sharxhi ir kiti prieš Albaniją* (CE:ECHR:2018:0111JUD001061316, 92 ir 93 punktai), kuriame cituojamas 2005 m. liepos 12 d. EŽTT sprendimas *Okay ir kiti prieš Turkiją* (CE:ECHR:2005:0712JUD003622097, 72 punktas). Taip pat žr. 2009 m. sausio 15 d. EŽTT sprendimą *Burdov prieš Rusiją* (Nr. 2) (CE:ECHR:2009:0115JUD003350904, 68 punktas).

66. Pritariu, kad šioje byloje svarbiausia klausimo dalis yra susijusi su nacionalinės teisminės peržiūros sistemos (ne)veiksmingumu, kuris nustatomas taikant veiksmingumo reikalavimą ir Chartijos 47 straipsnio pirmą pastraipą (2), tačiau vis tiek manau, kad analizę būtina pradėti aptariant lygiavertiškumo reikalavimą (1). Taip yra ir dėl to, kad, atsižvelgiant į valstybėms narėms Sprendime *Alheto* suteiktą diskrecijos teisę, sprendžiant, kokio tikslumo savo procedūrų struktūrą jos nori nustatyti pagal Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalį, su lygiavertiškumu susijęs argumentas iš esmės buvo (pakartotinai) įterptas į analizę, kuri kitomis aplinkybėmis būtų laikoma susijusia vien su ES teisės suderinimo priemonės veiksmingumu.

1. Lygiavertiškumas

67. Pagal lygiavertiškumo reikalavimą valstybei narei iš esmės draudžiama nustatyti mažiau palankias ieškinių, skirtų iš ES teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles, nei taikomos panašioms nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams³³.

68. Norint toliau nagrinėti tą reikalavimą, reikėtų paaiškinti, kokia būtent taisyklė turėtų būti peržiūrėta ir su kokiais kitomis taisyklėmis reikėtų ją palyginti.

69. Dėl pirmojo aspekto iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir per posėdį įvykusių diskusijų paaiškėjo, kad nacionalinių taisyklių, kuriomis apibrėžiama teisminės peržiūros tarptautinės apsaugos byloje apimtis, raida susijusi su trimis skirtingais laikotarpiais.

70. Pirmą, atrodo, kad *iki 2015 m. rugsėjo 15 d.* administracinių sprendimų teisminė peržiūra iš esmės buvo reglamentuojama pagal kasacinį principą, o įgaliojimai pakeisti sprendimą buvo išimtinio pobūdžio³⁴. Įgaliojimai pakeisti sprendimą administraciniams teismams suteikti tik atrinktose bylose, pavyzdžiui, su asmens statusu susijusiais klausimais (įvaikinimas arba su asmens duomenimis susiję gyventojų registro įrašai); bylose, kuriose reikia greitai priimti sprendimą (vaikų globa arba nepilnamečio paskyrimas į tinkamą vaikų globos instituciją); tam tikrose ekonominio pobūdžio bylose (išmokos šeimai ir socialinės apsaugos išmokos, teisių ir faktų, susijusių su nekilnojamuoju turtu, mokesčiais, pareigomis ir kitomis mokėjimo prievolėmis, turto perdavimu ir gyvenamųjų patalpų naudojimu, registracija), ir konkrečią istorinę reikšmę turinčiose bylose (medžiagos pateikimas į bendruosius archyvus arba įkalinimo siekiant užtikrinti visuomenės saugumą ar įkalinimo Sovietų Sąjungos prievartinėse stovyklose trukmės klausimai). Su tarptautine apsauga (prieglobsčiu) susijusios bylos taip pat buvo įtrauktos į išimčių sąrašą pagal CPK 339 straipsnio 2 dalies j punktą. Teismo įgaliojimai pakeisti sprendimą buvo pripažinti Prieglobsčio įstatymo 68 straipsnio 5 dalyje³⁵. Taigi iki 2015 m. rugsėjo 15 d. nacionaliniai teisėjai turėjo įgaliojimus pakeisti tarptautinės apsaugos bylose priimtus administracinius sprendimus.

33 Žr., pavyzdžiui, neseniai priimtą 2018 m. spalio 24 d. Sprendimą *XC ir kt.* (C-234/17, EU:C:2018:853, 25 punktą) arba 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *K ir B* (C-380/17, EU:C:2018:877, 56 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

34 Žr. tuo metu galiojusio CPK 339 straipsnio 1 dalį. (Atviras) išimčių sąrašas pateikiamas CPK 339 straipsnio 2 dalyje.

35

„Teismas gali pakeisti pabėgėlių institucijos priimtą sprendimą. Teismo sprendimas yra galutinis ir jo negalima apskųsti“.

71. Antra, 2015 m. rugsėjo 15 d.–2018 m. sausio 1 d. laikotarpiu numatytasis kasacijos principas administracinės teisenos byloje išliko toks pat³⁶, tačiau buvo panaikintas CPK 339 straipsnio 2 dalies j punktas, kuriame buvo nustatyta su prieglobsčio bylomis susijusi išimtis³⁷. Todėl prieglobsčio bylos išbrauktos iš išimčių sąrašo ir dėl šios priežasties numatytasis kasacijos principas vėl pradėtas taikyti. Prieglobsčio įstatymo 68 straipsnio 5 dalis iš dalies pakeista taip: „Teismas negali pakeisti pabėgėlių institucijos sprendimo. Teismas panaikina bet kurį administracinį sprendimą, jei nustato, kad jis neteisėtas, <...> ir prireikus įpareigoja kompetentingą instituciją atlikti naują procedūrą“.

72. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą paaiškinta, kad, remiantis teisės aktų leidėjo pateiktais tą pakeitimą pagrindžiančiais motyvais, pakeitimo tikslas buvo užtikrinti vienodus teismų sprendimus. Vis dėlto tuos motyvus teisės aktų leidėjas nurodė teikdamas pradinį pasiūlymą. Šis iš pradžių buvo susijęs tik su „tranzito zonose“ pateiktų prašymų teismine peržiūra. Priešingai, atrodo, nepateikta jokių motyvų dėl parengtos ir platesniu mastu įgyvendintos reformos, susijusios su visų tarptautinės apsaugos prašymų teismine peržiūra (nepaisant to, kur tas prašymas buvo pateiktas).

73. Trečia, nuo 2018 m. sausio 1 d. buvo pakeista bendra numatytoji taisyklė, taikoma administracinių sprendimų teisminei peržiūrai: vietoj kasacijos nustatyti įgaliojimai pakeisti sprendimus, be to, naujoje taisyklėje nustatyta, kad „teismas pakeičia administracinį aktą, jei tai galima atsižvelgiant į bylos pobūdį, jeigu aplinkybės tinkamai paaiškinamos ir jei, remiantis prieinama informacija, teisinį ginčą galima galutinai išspręsti“³⁸. Tačiau ta nauja taisyklė nebuvo taikoma tarptautinės apsaugos srityje, nes Prieglobsčio įstatymo 68 straipsnio 5 dalis iš esmės liko nepakeista³⁹. Taigi nuo 2018 m. sausio 1 d. pagal bendrą numatytąją taisyklę suteikiami įgaliojimai pakeisti sprendimą, tačiau sprendimai dėl tarptautinės apsaugos priklauso toms byloms, kurioms taikoma išimtis, todėl jiems toliau taikomas kasacijos principas.

74. Atrodo, kad pagrindinė byla patenka į antrąjį laikotarpį, per kurį su tarptautine apsauga susijusios bylos nebuvo įtrauktos į išimčių sąrašą, todėl joms buvo taikomas numatytasis kasacijos principas. Taigi šio vertinimo dalykas turėtų būti būtent ta tvarka.

75. Dabar pereinant prie palyginamojo objekto, kurį taikant būtų galima patikrinti atitinkamą (antrąją) tvarką, reikėtų pažymėti, kad Direktyvoje 2013/32 nustatytos suderinimo taisyklės, atrodo, neturi „vidaus“ (nacionalinio) atitikmens, taigi ir palyginamojo objekto. Tiesą sakant, nagrinėjama procedūra yra susijusi su suderinta teisės sritimi, kuri neturi jokio tiesioginio nacionalinio palyginamojo objekto. Šiomis aplinkybėmis „vidaus teise grindžiamų ieškinių“, kurių „dalyk[ą], motyv[us] ir esmin[es] aplinkyb[es]“⁴⁰ būtų galimam palyginti su nagrinėjama procedūra, panašumą reikėtų nagrinėti platesniu abstrakcijos lygmeniu, taip pat ieškant artimiausio galimo atitinkamo ieškinio pagal ES teisę ar šios teisės normos nacionalinės teisės sistemoje analogo⁴¹. Tačiau artimiausia galima analogija negali būti tokia abstrakti, kad apimtų visą teisės sritį, todėl palyginimo nebūtų įmanoma atlikti.

36 Žr. Įstatymo dėl administracinių paslaugų ir procedūrų 109 straipsnio 4 dalį ir CPK 339 straipsnio 1 dalį. Tas pats teisės aktas taip pat galiojo iki 2015 m. rugsėjo 1 d.

37 Žr. *egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény* (2015 m. Įstatymas Nr. CXL dėl tam tikrų įstatymų, susijusių su masinės imigracijos valdymu, pakeitimo).

38 *Közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény* (2017 m. Įstatymas Nr. I dėl naujojo administracinės teisenos kodekso) (toliau – ATK), kuriuo nuo 2018 m. sausio 1 d. buvo pakeistos senojo CPK nuostatos, susijusios su administracinės teisenos bylomis, 90 straipsnio 1 dalis.

39 Prieglobsčio įstatymo 68 straipsnio 5 dalyje nustatyta: „Teismas negali pakeisti pabėgėlių institucijos priimto sprendimo“.

40 Žr., pvz., 2013 m. birželio 27 d. Sprendimą *Agrokonsulting-04* (C-93/12, EU:C:2013:432, 39 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2015 m. vasario 12 d. Sprendimą *Baczó ir Viznyiczai* (C-567/13, EU:C:2015:88, 44 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip žr. 2000 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Preston ir kt.* (C-78/98, EU:C:2000:247, 57 punktas).

41 Šiuo klausimu žr. mano išvadą, pateiktą byloje *Scialdone* (C-574/15, EU:C:2017:553, 100–103 punktai).

76. Nors tą vertinimą galiausiai turi atlikti nacionalinis teismas, kuris yra susipažinęs su išsamiomis nacionalinėmis procesinėmis taisyklėmis, atkreipiu dėmesį į tai, kad antruoju pirma nurodytu laikotarpiu (2015 m. rugsėjo 15 d.–2018 m. sausio 1 d.) su asmens statusu susijusioms byloms ir byloms, kurias dėl jų pobūdžio reikia išnagrinėti greitai (įvaikinimas, vaikų globa arba nepilnamečio paskyrimas į vaikų globos instituciją)⁴², kitaip nei tarptautinės apsaugos byloms, toliau buvo taikoma numatytojo kasacijos principo išimtis.

77. Tos teisės sritys, panašiai kaip ir sprendimas dėl tarptautinės apsaugos, apima svarbius asmens statuso aspektus, dėl kurių, atrodo, labai svarbu greitai išnagrinėti asmens prašymą priimant galutinį sprendimą. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išvados, kad galimybę palyginti galima patvirtinti atsižvelgiant į šiose bylose pareikštų ieškinių dalyką, pagrindą ir pagrindinius elementus⁴³, vertinimu, atrodo, sudėtinga rasti priežasčių ir argumentų, kuriais būtų galima paaiškinti tą sisteminių nuokrypį tarptautinės apsaugos byloje.

78. Noriu aiškiai atkreipti dėmesį į vieną aspektą: ką tik pateikta analizė nereiškia, kad padėtis nekeičiama. Tai, kad iki tam tikro momento galiojo tam tikra procesinė tvarka, iš tikrųjų nereiškia, kad tos procesinės tvarkos negalima pakeisti ateityje. Tačiau kyla svarbus klausimas, kodėl taip staiga atsirado poreikis padaryti tokį pakeitimą, jeigu panašaus poreikio akivaizdžiai nebuvo kitose srityse, kurioms taikytos tokios pačios taisyklės.

79. Būtent šiuo aspektu Vengrijos vyriausybės pateikti argumentai neįtikina. Ši vyriausybė pateikė du argumentus, kuriais grindė poreikį 2015 m. panaikinti teismų įgaliojimus pakeisti sprendimus ir vietoj jų suteikti tik įgaliojimus panaikinti sprendimus ir grąžinti bylą žemesnei instancijai: pirma, tarptautinės apsaugos sritis yra kompleksinė ir itin sudėtinga, joje reikalingos specialios žinios, kurias turi tik specializuota administracinė institucija, ir, antra, būtina užtikrinti, kad šioje srityje būtų priimami vienodi sprendimai.

80. Pirma, nors, žinoma, neneigiu opaus prieglobsčio bylų pobūdžio, man vis tiek neaiškus argumentas, kad ši teisės sritis, kitaip nei kitos CPK 339 straipsnio 2 dalyje išvardytos bylos⁴⁴, pavyzdžiui, susijusios su asmens statusu arba kuriose reikia greitai priimti sprendimą, yra nepalyginamai sudėtingesnė, kad jai reikėtų taikyti tokią išimtį.

81. Antra, Vengrijos vyriausybė toliau aiškina būtinybę šiomis aplinkybėmis teismams suteikti įgaliojimus tik panaikinti sprendimą poreikiu užtikrinti, kad būtų priimami vienodi sprendimai. Tas poreikis, pasak vyriausybės, atsiranda dėl to, kad teismo sprendimo negalima apskūsti.

82. Manau, tai yra keistas argumentas, kuris reiškia, kad vežimas pastatomas prieš arklį ir iš karto po tokio veiksmo arklis laikomas niekam tikusiu, nes negali tinkamai traukti vežimo. Jeigu norima užtikrinti, kad konkrečioje srityje būtų priimami vienodi sprendimai, paprastai tai daroma paskiriant aukštesnės instancijos teismą, kuriam būtų pavesta būtent tokia užduotis. Nematau galimybių, kaip vienodų sprendimų tikslą galima pasiekti atimant iš teismų įgaliojimus keisti sprendimus, kartu paliekant administracinėms institucijoms įgaliojimus iš esmės nagrinėti prašymus suteikti prieglobstį. Tol, kol bus galima bet kokia peržiūra, net ir kasacinė, o įvairiems teismams ar net teisėjams bus suteikta kompetencija, tol iš esmės grės skirtingų sprendimų įvairiuose teismuose pavojus. Arba veikiau pastaroji pasekmė parodo visas to argumento logines ribas; juo remiantis lygiai taip pat būtų galima teigti, kad, siekiant išlaikyti vienodą sprendimų priėmimo praktiką vienoje administracinėje institucijoje, jos sprendimams negali būti taikoma jokia teisminė peržiūra.

42 Žr. šios išvados 70 ir 71 punktus.

43 2018 m. spalio 24 d. Sprendimas *XC ir kt.* (C-234/17, EU:C:2018:853, 27 punktas).

44 Žr. šios išvados 70 punktą.

83. Atsižvelgdamas į visas išvardytas aplinkybes, manau, kad sunku pritarti Vengrijos vyriausybės pateiktiems argumentams, susijusiems su priežastimis, dėl kurių tarptautinės apsaugos dalykas, atsižvelgiant į jo pobūdį, turėjo būti vertinamas kitaip.

84. Sunku būtų pritarti juo labiau tuo atveju, jeigu nagrinėtume laikotarpį po 2018 m. sausio 1 d. reformos, kai buvo pakeista numatytoji taisyklė (taigi taikytina visoms administracinių sprendimų teisminės peržiūros sritims) – vietoj kasacinio principo įtvirtintas sprendimų pakeitimo principas, tačiau ta nauja numatytoji taisyklė nebetaikoma prieglobsčiui. Nors tas laikotarpis nėra tiesiogiai susijęs su lygiavertiškumo vertinimu šioje byloje, reikėtų pažymėti, kad kompetencija pakeisti sprendimą nustatyta kaip bendroji taisyklė įvairiose srityse, kurios, atrodo, yra nepalyginamai sudėtingesnės, palyginti su tarptautinės apsaugos bylomis (žinoma, su visa derama pagarba šiai apsaugai).

85. Taigi nagrinėdamas pakeitimus, susijusius su teismine peržiūra trimis skirtingais pirmiau aptartais laikotarpiais, turiu pripažinti, kad nesuprantu, kodėl tarptautinės apsaugos klausimai tampa tokie specifiniai struktūriniu požiūriu ir nesuderinami su sprendimų pakeitimo principu. Tai jokių būdu nepanaikina galimybės, kad esama tokio skirtingo vertinimo priežasčių. Vis dėlto, jeigu tokių priežasčių yra, Vengrijos vyriausybė jų šioje byloje nepateikė.

2. Veiksmingumas

86. Remiantis veiksmingumo reikalavimu, dėl ieškinių, skirtų iš ES teisės kylančių asmens teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesinių taisyklių naudojimas tomis teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas ar pernelyg sudėtingas⁴⁵. Be to, klausimą, „ar dėl nacionalinės procesinės teisės nuostatos Sąjungos teisės taikymas tampa neįmanomas arba pernelyg sudėtingas, reikia nagrinėti atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visame procese, proceso eigą ir jo ypatumus įvairiose nacionalinėse institucijose. Šiomis aplinkybėmis prireikus reikia, be kita ko, atsižvelgti į teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo ir tinkamos proceso eigos principus“⁴⁶.

87. Ką reiškia veiksminga teisių gynimo priemonė konkrečiame Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalies kontekste, siejant ją su Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa, Teisingumo Teismas jau konstatavo Sprendime *Alheto* ir ši reikšmė aprašyta šios išvados 39–47 punktuose.

88. Nors vertinimo kriterijus yra pakankamai aiškus, pirmiausia reikia išsklaidyti kitos rūšies abejonę. Priimdamas prejudicinius sprendimus Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti ES teisę. Tai darydamas ir atlikdamas veiksmingumo arba lygiavertiškumo vertinimą Teisingumo Teismas gali pateikti gaires dėl *bendro pobūdžio normatyvinio* suderinamumo: tam tikros struktūros ir (arba) tam tikru būdu taikomos nacionalinės taisyklės yra suderinamos arba nesuderinamos su iš ES teisės kylančiais reikalavimais. Taigi, daugiausia dėmesio skiriama *normatyvinei* kolizijai, kartu darant prielaidą, kad nacionalinės įstaigos arba institucijos veiksmingai laikosi taisyklių, ir *bendram* taisyklės veikimui, o ne galimybei ją netinkamai taikyti konkrečioje byloje.

89. Šis tradicinis vaizdas tampa šiek tiek neaiškus, pradėjus keistis tiems dviem sluoksniams: jeigu *konkrečioje* byloje „taikoma teisė“ skiriasi nuo „teisės, kokia ji įtvirtinta teisės normose“?

45 Žr. neseniai priimtą 2018 m. spalio 24 d. Sprendimą *XC ir kt.* (C-234/17, EU:C:2018:853, 22 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

46 Neseniai priimtas 2018 m. spalio 24 d. Sprendimas *XC ir kt.* (C-234/17, EU:C:2018:853, 49 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija) Taip pat žr. 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Peterbroeck* (C-312/93, EU:C:1995:437, 14 punktą) ir 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *van Schijndel ir van Veen*, (C-430/93 ir C-431/93, EU:C:1995:441, 19 punktą).

90. Dviejų analizės lygių atskyrimas taip pat yra atspindėtas šios išvados 58 ir 59 punktuose aptartų skirtingų požiūrio aspektų: viena vertus, atliekama tam tikro modelio *struktūrinė analizė* arba jo praktinio taikymo, dėl kurio gali atsirasti struktūriniai trūkumai, analizė. Kita vertus, atliekama *konkrečios bylos analizė*, kurioje nagrinėjamu atveju galima prieiti prie išvados, kad buvo pažeistos konkretaus pareiškėjo pagrindinės teisės, tačiau šis pažeidimas nebūtinai gali reikšti struktūrinę problemą. Šis atvejis gali būti atmetamas kaip vienkartinis trūkumas (kitais atvejais teisingos sistemos).

91. Noriu pakankamai aiškiai nurodyti, kad, man atrodo, ši byla priskirtina pirmajai nurodytai analizei. Būtų galima pateikti argumentą, kad šioje byloje tiesiog pasitaikė pavienis netinkamo taikymo atvejis konkretaus pareiškėjo atžvilgiu ir šiuo atveju nėra jokių įrodymų, susijusių su didesniais struktūriniais trūkumais.

92. Vis dėlto to teiginio neįmanoma pagrįsti.

93. Pirmą, kaip jau nurodyta šio išvados 67–85 punktuose, aptariant lygiavertiškumo reikalavimą, šioje byloje iš tikrųjų taikoma teisminės peržiūros, kurios parametrus nustatė teisės aktų leidėjas, rūšis arba modelis. Šiais parametrais nustatomos būtinos teisėjo veiksmų konkrečioje byloje, tokioje kaip ši, veiksmų ribos.

94. Antra, Vengrijos vyriausybė teigia, kad sistema, kaip įrodyta šioje byloje, veikia būtent taip, kaip to siekė teisės aktų leidėjas, visų pirma atsižvelgiant į tos vyriausybės paaiškinimą, susijusį su Įstatymo dėl administracinių paslaugų ir procedūrų 109 straipsnio 4 dalies aiškinimu. Tiesą sakant, Vengrijos vyriausybė pateikė gana savotišką administracinės teisenos vaidmens ir funkcijų pagal tą nuostatą peržiūrint administracinius sprendimus viziją. Šiuo klausimu ji nurodė, kad administraciniai teismai gali tik duoti nurodymus dėl to, kokias faktines aplinkybes nagrinėti, kokių naujų įrodymų surinkti, abstrakčiai aiškinti teisės aktus ir nurodyti susijusius veiksnius, į kuriuos administracinė institucija turi atsižvelgti, priimdama sprendimus. Priešingai, administracinis teismas negali įpareigoti administracinės institucijos konkrečioje byloje atlikti konkretų vertinimą ir negali priimti sprendimo byloje vietoj prieglobsčio institucijos, kuriai tokie įgaliojimai suteikti pagal Direktyvą 2013/32.

95. Taigi akivaizdu, kad tai nėra pavienis atvejis, todėl ši byla veikiau turėtų būti laikoma konkrečiu platesniu numatomos institucinės struktūros pavyzdžiu. Šiuo klausimu darant prielaidą, kad šiam atvejui būdingi parametrai, kurie nustatyti šioje byloje ir kuriuos išsamiau paaiškino Vengrijos vyriausybė, konkretaus teisminės peržiūros modelio, kurį Vengrija pasirinko, siekdama įgyvendinti Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalį, struktūrinį veiksmingumą iš tikrųjų galima įvertinti.

96. Vertinant šiuo aspektu, teisminės peržiūros modelis tarptautinės apsaugos bylose, pagal kurį teismams suteikiami tik kasaciniai įgaliojimai, o administracinės institucijos nesilaiko teismų gairių, kurias jie nustato panaikindami sprendimus, akivaizdžiai neatitinka veiksmingos teisminės peržiūros reikalavimų, nustatytų Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje ir išaiškintų atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnio pirmą pastraipą.

97. Pirmiausia noriu pabrėžti, kad nėra jokios abejonės, jog institucija, turinti kompetenciją pirmąja instancija nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymus⁴⁷ (t. y. administraciniu lygmeniu), atlieka ypač svarbų vaidmenį pagal Direktyvą 2013/32 sukurtoje prieglobsčio apsaugos sistemoje⁴⁸.

47 Direktyvos 2013/32 2 straipsnio f punkte „sprendžiančioji institucija“ apibrėžta kaip „bet kokia pusiau teisminė arba administracinė institucija valstybėje narėje, atsakinga už tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą ir kompetentinga priimti pirmosios instancijos sprendimus tokiais atvejais“.

48 Teisingumo Teismas iš tikrųjų pažymėjo, kad „tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimas administracinėse arba kvaziteisminėse institucijose, turinčiose specialių išteklių ir šią sritį išmanančių darbuotojų, yra pagrindinė [Direktyvoje 2013/32] nustatytų bendrų procedūrų dalis“. Žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 116 punktą) ir 2018 m. spalio 4 d. Sprendimą *Ahmedbekova* (C-652/16, EU:C:2018:801, 96 punktą).

98. Taigi vargu ar remiantis tokiu pagrindinio vaidmens, kurį atlieka administracinės institucijos, patvirtinimu galima daryti išvadą, kad bet kokia paskesnė teisminė peržiūra turėtų būti dalinė arba ribota. Visų pirma noriu stabtelėti prie minėtos teisminės peržiūros apimties vizijos, kurią pateikė Vengrijos vyriausybė. Jau minėtoje Įstatymo dėl administracinių paslaugų ir procedūrų 109 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „[i]nstitucija yra saistoma teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti administracines bylas, priimto sprendimo *rezoliucinės dalies ir motyvų* ir atitinkamai veikia iš naujo nagrinėdama bylą bei priimdama sprendimą“⁴⁹.

99. Iš pirmo žvilgsnio ta nuostata yra gana panaši į daugybę kitų nuostatų, galimų rasti sistemose, kuriose nustatyta kasacinė administracinių sprendimų peržiūros rūšis. Tačiau didelis skirtumas yra susijęs su tuo, kaip (neįtikėtinai siaurai) Vengrijos vyriausybė aiškina tą nuostatą.

100. Žinoma, tiesa yra tai, kad Įstatymo dėl administracinių paslaugų ir procedūrų 109 straipsnio 4 dalies struktūra ir aiškinimas yra nacionalinės teisės aktų leidėjo ir nacionalinių teismų kompetencijos sritis.

101. Vis dėlto, jeigu ta pati nuostata naudojama kaip teisių, kurios asmeniui suteikiamos pagal ES teisę, užtikrinimo priemonė, pavyzdžiui, tarptautinės apsaugos byloje, kuriose taikoma ES teisė, Vengrijos vyriausybės pateiktas tos nuostatos aiškinimas akivaizdžiai būtų nepagrįstas. Teisingumo Teismas jau konstatavo, kad Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalies reikalavimai, atsižvelgiant į tai, kaip jie išaiškinti Sprendime *Alheto*, apima jurisdikciją atlikti *ex nunc* ir išsamų teisės ir fakto klausimų nagrinėjimą, o jį atlikus, administracinei institucijai atsiranda privalomų pasekmių, dėl kurių ji turi greitai imtis įgyvendinimo priemonių⁵⁰.

102. Tai reiškia, kad bet kurio tokio sprendimo peržiūrą atliekantis teismas turi teisę pateikti privalomas gaires dėl teisės klausimų ir su konkrečia byla susijusių faktinių aplinkybių vertinimo, kurios griežtai saisto administracinę instituciją ir kuriomis ji privalo vadovautis. Ta teisminės peržiūros vizija yra labai skirtinga: teismas turi atlikti peržiūrą ir kontroliuoti viešojo administravimo instituciją, o ne veikti kaip paprastas *amicus administratoris*, kuris pateikia pasiūlymus, kaip reikėtų aiškinti teisę arba kokias faktines aplinkybes administracinė institucija galbūt galėtų išsiaiškinti kitame etape.

103. Kita vertus, savaime suprantama, taip pat tiesa yra tai, kad tokios teismo sprendimo privalomos pasekmės atsirastų tik dėl į to sprendimo taikymo sritį patenkančio klausimo. Kitaip tariant, teismui priėmus sprendimą dėl tam tikrų klausimų, faktinė ir teisinė erdvė, kurioje administracinė institucija gali veikti, sumažėja. Kadangi teismas, priimdamas galutinį sprendimą, iš tikrųjų „uždarė“ dalį teisinės erdvės tolesniam nagrinėjimui, to paties klausimo negalima vertinti iš naujo. Kitu atveju būtų panaikinta bet kokios teisminės peržiūros prasmė ir tikslas, o administracinė teisena iš tikrųjų taptų nesibaigiančiu procesinio „pingpongo“ žaidimu.

104. Priešingai, administracinė institucija gali pati atlikti vertinimą, atsižvelgdama į teisinę erdvę, kurią dar paliko teisėjas, ir, konkrečiame tarptautinės apsaugos kontekste, jeigu vertinimas turi būti atliekamas *ex nunc*, ji taip pat yra įpareigota atsižvelgti į bet kurias naujas faktines aplinkybes, jeigu jos paaiškėja nuo to momento, kai teismas panaikina sprendimą, iki naujo administracinio sprendimo priėmimo.

49 Išskirta mano.

50 Žr. šios išvados 41–47 punktus.

105. Vis dėlto abiem atvejais administracinė institucija privalo sąžiningai naudotis „erdve“, kuri galėjo būti palikta dėl ankstesnio teismo sprendimo ir (arba) *ex nunc* vertinimo pobūdžio: nors administracinė institucija privalo nuolat vertinti faktines aplinkybes, ji negali (netinkamai) įgyvendinti tos pareigos, kad, remdamasi aplinkybėmis, kurios, formaliai kalbant, yra naujos, tačiau neturi jokios įtakos faktiniam vertinimui, apeitų ankstesnio teismo vertinimo, neišvengiamai susijusio su ankstesniu administracinės institucijos sprendimu, kuriame pateiktos konkrečios faktinės aplinkybės, apribojimus.

106. Noriu pridurti, kad tą pačią išvadą taip pat galima daryti remiantis Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatytais reikalavimais⁵¹, kurių valstybės narės turi laikytis, aiškindamos Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalį ir ją įgyvendindamos⁵².

107. Šiomis aplinkybėmis reikėtų pažymėti, kad Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalis netektų jokios praktinės reikšmės, jeigu administracinei institucijai būtų leista iš naujo nagrinėti klausimus, kuriuos galutiniame sprendime jau išsprendė teismas⁵³. Tokia situacija taip pat prieštarautų teisinio saugumo principui, į kurį būtina atsižvelgti nagrinėjant teisę į veiksmingą teisių gynimą ir kuris „yra vienas pagrindinių teisinės valstybės aspektų“⁵⁴. Tiesą sakant, EŽTT priminė, kad pagal teisinio saugumo principą reikalaujama, kad „tais atvejais, kai teismai galutinai išsprendė klausimą, jų sprendimais nereikėtų abejoti“⁵⁵. Be to, kaip jau bendrais bruožais aptarta pirma⁵⁶, veiksmingo teismo teisių gynimo reikalavimo nepaisymas prieštarauja teisinės valstybės Europos Sąjungoje esmei.

108. Pereinant prie pagrindinės bylos, kaip matyti iš prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytų aplinkybių, atrodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nebepaliko jokios erdvės administracinei institucijai priimti sprendimus po to, kai jis panaikino antrąjį administracinį sprendimą. Tiesą sakant, nors pirmajame sprendime dėl panaikinimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įpareigojo instituciją išnagrinėti konkrečius įrodymus, antrajame sprendime dėl panaikinimo jis nurodė, kad pareiškėjo pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas turėjo būti patenktas, nes buvo nustatytas pagrįstos baimės elementas. Todėl administracinė institucija negalėjo iš naujo atlikti to vertinimo.

109. Be to, galima pridurti, kad, nepaisant nacionalinio teismo atlikto vertinimo, pateikto antrojo sprendimo dėl panaikinimo motyvuojamojoje dalyje, administracinė institucija prailgino bendrą bylos nagrinėjimo trukmę (byla jau trunka penkerius metus ir dar nagrinėjama). Todėl tai trukdė pasiekti greitos peržiūros tikslą, kurio privaloma siekti tarptautinės apsaugos prašymo vertinimo administraciniame ir teisminiame etapuose⁵⁷.

110. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus, darau preliminarį išvadą, kad teisminės peržiūros tarptautinės apsaugos bylose modelis, pagal kurį teismams suteikiami tik kasaciniai įgaliojimai, o administracinės institucijos, toje pačioje byloje dar kartą priimdamos sprendimus, kaip matyti pagrindinėje byloje, nesilaiko teismų gairių, kurias jie nustato panaikindami sprendimus, neatitinka veiksmingos teisminės peržiūros reikalavimų, nustatytų Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje ir išaiškintų atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnio pirmą pastraipą.

51 Dėl veiksmingumo principo, kaip vieno iš dviejų reikalavimų, kylančių iš valstybių narių procesinės autonomijos sampratos, ir pagrindinės teisės į veiksmingą teisminių teisių gynimą pagal Chartijos 47 straipsnį ryšio žr. mano išvadą, pateiktą byloje *Banger* (C-89/17, EU:C:2018:225, 99 ir paskesni punktai).

52 2018 m. spalio 18 d. Sprendimas *E. G.* (C-662/17, EU:C:2018:847, 47 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

53 Taip pat pagal analogiją žr. 2004 m. lapkričio 2 d. EŽTT sprendimą *Tregubenko prieš Ukrainą* (CE:ECHR:2004:1102JUD006133300, 34–38 punktai) ir 2011 m. spalio 6 d. EŽTT sprendimą *Agrokompleks prieš Ukrainą* (CE:ECHR:2011:1006JUD002346503, 150 ir 151 punktai).

54 2011 m. spalio 6 d. EŽTT sprendimas *Agrokompleks prieš Ukrainą* (CE:ECHR:2011:1006JUD002346503, 144 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

55 2011 m. spalio 6 d. EŽTT sprendimas *Agrokompleks prieš Ukrainą* (CE:ECHR:2011:1006JUD002346503, 144 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

56 Žr. šios išvados 48–62 punktus.

57 Dėl ikiteisminio etapo žr. Direktyvos 2013/32 31 straipsnio 2 dalį ir 18 konstatuojamąją dalį. Dėl teismų pareigos užtikrinti „kuo greitesnį prašymų nagrinėjimą“ žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 148 punktą).

D. Teisių gynimo priemonė

111. Dėl ką tik padarytos preliminarios išvados kyla du papildomi klausimai, kuriuos taip pat aptaria prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas: *kokia* teisių gynimo priemonė ir *kada* tiksliai turi būti taikoma atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes?

1. Kokia teisių gynimo priemonė?

112. Klausimas tam tikrais aspektais buvo aptariamasis posėdyje. Teisingumo Teismas paklausė Vengrijos vyriausybės, kokiomis Vengrijos teisėje numatytais priemonėmis būtų galima užtikrinti, kad administracinė institucija veiksmingai vykdytų teismo sprendimą. Iš pateikto atsakymo ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo atlikto patikrinimo matyti, kad tokių priemonių nėra.

113. Atrodo, kad nagrinėjamoje byloje nacionalinis teismas negali imtis jokių konkrečių priverstinių veiksmų prieš administracinę instituciją, kiek tai susiję su bylos *esme*. Net jeigu, abstrakčiai svarstant, būtų galima pasiūlyti skirti sankcijas arba numatyti draudimus, atrodo, kad šios priemonės (ką jau kalbėti apie jų veiksmingumą) yra neprieinamos.

114. Teismui priėmus galutinį sprendimą dėl bylos esmės, byla ir su ja susijęs teismo procesas užbaigiami. Tuomet logiškai neįmanoma, kad teismas pradėtų reikalauti administracinės institucijos vykdyti jo sprendimą, nes nėra jokios nagrinėjamos bylos kaip atskaitos taško. Tiesą sakant, administracinėms institucijoms teismo sprendimas turėtų būti privalomas paprasčiausiai taikant teisės aktą, būtent Įstatymo dėl administracinių paslaugų ir procedūrų 109 straipsnio 4 dalį, jeigu tos nuostatos aiškinimas ir nacionalinės aplinkybės iš tikrųjų būtų palankios tokiai išvadai.

115. Taigi, atrodo, nacionalinėje teisėje nėra jokių perspektyvių alternatyvų, kuriomis būtų užtikrinamas savanoriškas teismo sprendimo laikymasis ir kuriomis teismams būtų suteikti įgaliojimai priversti administracinę instituciją laikytis jų sprendimų. Tuomet, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, iš tikrųjų kyla klausimas, ar ES teisė suteikia nacionaliniam teismui kokių nors priemonių, esant tokiai situacijai.

116. Manau, kad taip. Kaip konstatavo Teisingumo Teismas, „pagal Sąjungos teisės viršenybės principą, kuris yra esminis Sąjungos teisinės sistemos požymis <...>, tai, kad valstybė narė remiasi nacionalinės teisės nuostatomis, net jeigu jos konstitucinės, negali paveikti Sąjungos teisės veikimo šios valstybės teritorijoje“⁵⁸. Todėl, laikantis viršenybės principo (ir atsižvelgiant į jo tiesioginį taikymą⁵⁹), nacionalinis teismas įpareigojamas netaikyti jokios nacionalinės taisyklės, pagal kurią teisminė tarptautinės apsaugos bylų peržiūra vykdoma su Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalimi ir Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa nesuderinamu būdu ir kuria nacionaliniam teismui trukdoma siekti šiose nuostatose nustatyto tikslo⁶⁰.

117. Suprantu, kad šioje byloje nacionalinės teisės neįmanoma aiškinti kaip atitinkančios ES teisę. Todėl nesuderinamos taisyklės netaikymas pagal ES teisę yra vienintelė įmanoma teisių gynimo priemonė šioje byloje⁶¹. Vis tiek iš karto kyla klausimas, kaip toks netaikymas pasireikštų šioje byloje.

58 Žr. 2013 m. vasario 26 d. Sprendimą *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 59 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

59 Nenorėdamas įsivelti į (pernelyg moksline) diskusiją dėl to, ar bet kurių prieštaraujančių nacionalinių taisyklių panaikinimas tokioje byloje, kaip ši, yra ES teisės viršenybės, ar viršenybės ir tiesioginio jos taikymo principo pasekmė, tiesiog atkreipiu dėmesį į tai, kad 2018 m. balandžio 17 d. Sprendime *Egenberger* (C-414/16 EU:C:2018:257, 78 punktas) Teisingumo Teismas jau konstatavo, kad Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa turi tiesioginį poveikį.

60 Taip pat pagal analogiją žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimą *Mahdi* (C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, 62–64 punktai).

61 Nors, žinoma, bent jau teoriškai taip pat būtų galima svarstyti galimybę pareikšti ieškinį dėl žalos, kurią sukėlė galbūt valstybės narės padarytas ES teisės pažeidimas, atlyginimo, gana akivaizdu, kad tarptautinės apsaugos prašytojams, atsižvelgiant į jų padėtį, tokia teisių gynimo priemonė būtų iliuzinė ir neveiksminga.

118. Tai priklausytų nuo to, kokios procesinės taisyklės galiausiai būtų taikomos pagrindinėje byloje tuo metu, kai ją dar kartą nagrinės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

119. Jeigu būtų taikomos *nuo 2018 m. sausio 1 d.* galiojančios procesinės taisyklės, pagal ES teisės viršenybės principą būtų netaikoma išimtis, pagal kurią iš administracinių teismų atimama galimybė keisti tarptautinės apsaugos bylose priimtus administracinius sprendimus. Suprantu, kad ta išimtis nustatyta Prieglobsčio įstatymo 68 straipsnio 5 dalyje. Tuomet nacionaliniu lygmeniu nagrinėjamoje byloje būtų automatiškai remiamasi bendraisiais įgaliojimais pakeisti administracinius sprendimus, kuriais šiuo metu naudojamosi pagal ATK 90 straipsnio 1 dalį.

120. Jeigu būtų taikoma *2015 m. rugsėjo 15 d.–2018 m. sausio 1 d.* laikotarpiu galiojusi procesinė teisė, įgaliojimais pakeisti administracinius sprendimus nagrinėjamoje byloje būtų galima pasinaudoti netaikant įstatymo, kuriuo buvo panaikintas iki 2015 m. rugsėjo 15 d. galiojusio CPK 339 straipsnio 2 dalies sąrašo j punktas, taip pat pakeista Prieglobsčio įstatymo 68 straipsnio 5 dalis. Todėl pagal procesines taisykles faktiškai būtų automatiškai grįžtama prie tvarkos, kuri tarptautinės apsaugos byloms buvo taikoma iki 2015 m. rugsėjo 15 d.

121. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad pagal siūlomą sprendimą faktiškai būtų panaikinta įgaliojimų keisti sprendimus išimtis, taikoma vykdant tarptautinės apsaugos bylų teisminę peržiūrą. Abiem atvejais panaikinus tą išimtį, nacionaliniai teisėjai nebūtų įpareigoti atlikti kokių nors veiksmų, kurių jie nebuvo pratę atlikti anksčiau, ir šiuo metu tai faktiškai nėra numatytoji procesinė pozicija.

2. Kada turi būti taikoma teisių gynimo priemonė?

122. Paskutinis klausimas susijęs su momentu, nuo kurio pagal ES teisės viršenybės principą įsigaliojusių minėtų išimties panaikinimas. Atsižvelgiant į kumuliacinius greitos peržiūros ir ankstesnio teismo sprendimo laikymosi reikalavimus, kurie nustatyti Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje, siejamoje su Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa, momentas, nuo kurio įsigaliojusių minėti nacionalinio teisėjo įgaliojimai, būtų susijęs su situacija, kurioje: i) administracinė institucija nepaisė teismo sprendime, kuriuo panaikinamas administracinis sprendimas, pateikto aiškaus vertinimo; ii) administracinė institucija nepateikė jokių naujų aplinkybių, į kurias pagrįstai ir teisėtai turėjo atsižvelgti, taip panaikindama bet kokią praktinę reikšmę turinčią teisminę apsaugą, kuri suteikiama pareiškėjui.

123. Paprasčiau tariant, taikymo momentas yra susijęs ne su skaičiais, bet su kokybe. Atsižvelgiant į tai, kad, atlikus teismo vertinimą, nebelineka erdvės administracinei institucijai priimti sprendimo, kaip nurodyta šios išvados 103–105 punktuose, nacionalinis teismas įgyja kompetenciją pakeisti sprendimą dėl tarptautinės apsaugos pagal ES teisę nuo to momento, kai jo sprendimo nesilaikoma pirmą kartą. Nesvarbu, ar tai atsitinka atliekant septintą, trečią ar net antrą teisminę peržiūrą.

124. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, darau antrąją preliminarą išvadą, kad siekdamas laikytis Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalies, siejamos su Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa, nacionalinis teismas, priimdamas sprendimą dėl tokių aplinkybių, kurios susiklostė nagrinėjamoje byloje, turi netaikyti nacionalinės taisyklės, pagal kurią jam suteikiami įgaliojimai tik panaikinti atitinkamą administracinį sprendimą. Ta pareiga kyla tais atvejais, kai administracinė institucija, priimdama naują sprendimą toje pačioje byloje, nepaiso teismo sprendime, kuriuo panaikinamas ankstesnis administracinis sprendimas, pateikto aiškaus vertinimo ir nepateikia jokių naujų aplinkybių, į kurias galėjo pagrįstai ir teisėtai atsižvelgti, taip panaikindama bet kokią praktinę pagal atitinkamą nuostatą suteikiamos teisminės apsaugos poveikį.

125. Galiausiai reikėtų pažymėti, kad bendros pastabos, susijusios su esminiu veiksmingos teisminės peržiūros vaidmeniu išlaikant teisinės valstybės principą bet kurioje teisinėje sistemoje, taikomos bet kuriai ES teisės sričiai, kuri turi būti įgyvendinama nacionaliniu lygmeniu. Tą patį galima pasakyti visų pirma atsižvelgiant į teismo sprendimų privalomų pasekmių taikymo sritį bei mastą ir valdžios

institucijoms nustatytą pareigą juos visapusiškai ir sąžiningai vykdyti. Todėl taip pat reikėtų pažymėti, kad šioje byloje nagrinėjami konkretūs reikalavimai susiję su išsamiuose antrinės teisės aktuose, būtent Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje (kuri yra susijusi su gana specifine teisės sritimi), nustatytos teisminės peržiūros sparta ir kokybe.

V. Išvada

126. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Pėčo administracinių ir darbo bylų teismas, Vengrija) pateiktą prejudicinį klausimą:

- 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos 46 straipsnio 3 dalis, siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa, turi būti aiškinama kaip reiškianti, kad teisminės peržiūros tarptautinės apsaugos bylose modelis, pagal kurį teismams suteikiami tik kasaciniai įgaliojimai, o administracinės institucijos, toje pačioje byloje dar kartą priimdamos sprendimą, kaip tai matyti pagrindinėje byloje, nesilaiko teismų gairių, kurias jie nustato panaikindami sprendimus, neatitinka veiksmingos teisminės peržiūros reikalavimų, nustatytų Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje ir išaiškintų atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnio pirmą pastraipą.
- Nacionalinis teismas, priimdamas sprendimą dėl aplinkybių, kurios susiklostė pagrindinėje byloje, privalo netaikyti nacionalinės taisyklės, pagal kurią jam suteikiami įgaliojimai tik panaikinti atitinkamą administracinį sprendimą. Ta pareiga kyla tais atvejais, kai administracinė institucija, priimdama naują sprendimą toje pačioje byloje, nepaiso teismo sprendime, kuriuo panaikinamas ankstesnis administracinis sprendimas, pateikto aiškaus vertinimo ir nepateikia jokių naujų aplinkybių, į kurias galėjo pagrįstai ir teisėtai atsižvelgti, taip panaikindama bet kokią praktinį pagal atitinkamą nuostatą suteikiamos teisminės apsaugos poveikį.